

הרי הזאתו כשירה, שאף כלים אלו בכלל שלפניו, והרי הוא נתכוין להזות לפניו.

והוא הדין לענין ברכת כהנים, שכל ממקום הכהן ולפניו הרי הוא בכלל מלפניו, והרי הם בכלל ההברכה.

אבל אם כשנתכוין להזות על כלים שלפניו, היזה על הצדדין שממנו ולאחוריו, אף שאין הכלים שהוזה עליהם נמצאים אחריו ממש, אין הזאתו כשירה; והוא הדין שלענין ברכת כהנים, אינם בכלל הברכה כי אלו כלאחרי הכהן דמי. (2)

אמר רבא בר רב הונא: (3)

כיון שנפתח ספר תורה לקרות בו בבית הכנסת, (4) **אסור לספר אפילו בדבר הלכה,**

אמר אבא מר בר רב אשי: תא שמע מהא דתנן במסכת פרה:

אם נתכוון — המטהר את האדם או הכלים שהם טמאי מת — להזות ממי פרה לפניו,

לט-א והזה לאחוריו, ואף שם היו כלים הטעונים הזאה — (1)

ואם נתכוין להזות לאחוריו, והזה לפניו על כלים טמאים שהיו שם.

הרי הזאתו על אותם כלים פסולה, ומשום שצריך כוונה לטהרה, וכדכתיב: "והזה הטהור על הטמא", שיהא מתכוין לו.

ואם נתכוין להזות לפניו ממש, והזה על צדדין שבפניו, כלומר: על כלים הנמצאים בצדדים שמן המזה והלאה — ולפניו.

שהוזה עליהם, הרי אין כאן כוונה! ? וכל שכן שצריך ביאור הדמיון לברכת כהנים.

וראה היטב מה שכתב ה"חזון איש" במסכת פרה טו ז.

2. ובדין ישראל העומדים בקו ישר עם הכהנים אם הם בכלל ברכה, סתם רש"י ולא פירש מה דינו; וה"בית יוסף" בסימן קכח הבין בדעת הרמב"ם, שצדדין שלפניו שהם כלפניו, וצדדין שלאחוריו שהם כלאחוריו, כל זה היה פשוט לגמרא, ונידון הגמרא הוא על הצדדין ממש, וראה שם ביאור הוכחת הגמרא מן המשנה בפרה לספק זה; וראה מה שהביא בזה ב"יוסף דעת".

3. ראה ב"קרן אורה" וב"מנחה חריבה", בביאור הטעם שהביאה הגמרא כאן את מימרתו של רבא בר רב הונא, אף שאינו מענין ברכת כהנים.

4. ראה ב"יוסף דעת", שהביא שיטות פוסקים

העמוד, כי הוא מפסיק בינם לבין העם, ואין זה פנים כנגד פנים.

ואולם בשו"ת הרשב"א הנזכר בהערה 15, כתב, שאפילו התיבה גבוהה מקומת איש, אין בכך כלום; ודקדק כן, משום שמשמע שהתיבה היא דומיא דאריכי באפי גוצי.

1. נתבאר על פי לשון רש"י; ומשמע, שהיו לפניו כלים אחרים שעליהם נתכוין, אלא שהיו גם כלים אחרים שלא נתכוין להם, והזה עליהם ולא על הכלים שנתכוין להם.

ובהמשך המשנה מבואר שאם היו הכלים שהוזה עליהם באותו מקום שהיו הכלים שנתכוין להם לפניו או לאחוריו, הרי הזאתו על הכלים האחרים כשירה, היות ונתכוין לאותו צד שהיו כלים אלו.

והסברא צריכה ביאור: שהרי לא היתה זו כוונה סתמית להזות לפניו או לאחוריו, אלא כוונה להזות על כלים מסוימים שהיו לפניו או לאחוריו, והיות ולא נתכוין להזות על הכלים

ואמר רבי יהושע בן לוי:

כל כהן שלא נטל ידיו לא ישא את כפיו.

שנאמר: "שאו ידיכם קודש וברכו את ה'", כלומר: קדשו את ידיכם בנטילה, (7) ואז ברכו את ה' בברכת כהנים. (8)

שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בן שמוע:
במה באיזה זכות שיש בידיך הארכת ימים?

אמר להן:

א. מימי לא עשיתי בית הכנסת קפנדריא, לקצר את הדרך על ידי מעבר דרך בית הכנסת. (9)

ב. ומימי לא פסעתי על ראשי עם קודש, כשהיו התלמידים יושבים בבית המדרש על גבי קרקע, ההולך על גבי המקום שהם

אלא הכל שומעין ושותקין ומשימים לבם למה שהוא קורא שם. (5)

שנאמר [נחמיה ח א]: "ויאספו כל העם כאיש אחד אל הרחוב אשר לפני שער המים, ויאמרו לעזרא הסופר להביא את ספר תורת משה אשר צוה ה' את ישראל. ויביא עזרא הכהן את התורה. ויקרא בו לפני הרחוב אשר לפני שער המים, מן האור עד מחצית היום, נגד האנשים והנשים והמבנים, ואזני כל העם אל ספר התורה. ויפתח עזרא הספר לעיני כל העם, כי מעל לכל העם היה, וכפתחו (6) עמדו כל העם".

ואין "עמידה" אלא שתיקה, שנאמר: "והוחלתי כי לא ידברו, כי עמדו לא ענו עוד".

רבי זירא אמר רב חסדא, מהכא נלמד שאסור לספר משנפתח ספר תורה: "ואזני כל העם אל ספר התורה".

8. ביארו התוספות, כי מאחר שאמר לשון "שאו ידיכם", יש ללמוד על ברכת כהנים הנאמרת בנשיאת כפים; וראה ב"תורת הקנאות" בביאור לשון "וברכו את ה'", שהרי לכאורה לא משמע שהכוונה היא לברכת כהנים, היות והכהן מכרך את ישראל, ולא את ה'.

ויש מי שאומר, דדרשינן "וברכו את ה'" כמו: "וברכו [הכהנים] עם ה'", ועל שם הכתוב: "ואני אברכם", שהכוונה לברכת ה' לבני ישראל, [לדעת רבי יהושע בן לוי עצמו, לעיל לח ב, וכמו שכתב שם רש"י בד"ה ואברכה].

9. א. ראה ברש"י ביאור לשון "קפנדריא".
ב. כתב המהרש"א, שמן הדין אין אסור לעשות קפנדריא אלא בבית המקדש, והוא החמיר על עצמו אף בבית הכנסת.

בדין זה, אם הכוונה היא מתחילת הקריאה או כפשוטו משנפתח ספר התורה.

5. לשון הרמב"ם הלכות תפלה יב ט, ודעת הרמב"ם שם היא, שהאיסור הוא מתחילת הקריאה בלבד.

6. א. כן הגיה הרש"ש על פי הכתוב.
ב. ב"יוסף דעת" העיר הרב המחבר, שיש לומר, כי מתור לשון הכתוב שכבר אמר מתחילה "ויפתח הספר לעיני העם", וחזר ואמר "וכפתחו", למדו הפוסקים שאין האיסור אלא משעת קריאה, ולא פתיחה כפשוטה, אך ראה מה שכתב בהגהות הגאון רבי אלעזר משה הורוויץ זצ"ל.

7. והוא מלשון קידוש ידים ורגלים, רש"ש.

אמר רבי זירא אמר רב חסדא: "אשר קדשנו (12) בקדושתו של אהרן, וצונו לברך את עמו ישראל באהבה". (13)

כי עקר כרעיה, כאשר עוקר הוא את רגליו בעבודה לילך לדוכן, ומגיע אליו ועומד כשפניו כלפי ארון הקודש שלפני הדוכן, מאי אמר הכהן? (14)

מסובים שם כדי להגיע למקומו, נראה כפוסע על ראשי העם, ולכן צריך להקדים לבוא לפניהם, או ישב לו מבחוץ. (10)

ג. ומימי לא נשאתי כפי בלא ברכה שתתבאר בהמשך הענין (11).

ומבארת הגמרא: מאי מברך?

כי הרבה מצוות מצינו שלא תיקנו עליה ברכה; וכתב שם שכן משמע קצת מלשון הגמרא ששאלה מיד: "מאי מברך"; והרד"ל נתן טעם שלא תיקנו מלכתחילה ברכה, שהוא משום שאין מברכין ברכה על ברכה, וכעין שכתבו הקדמונים על ברכת המזון, קידוש ועוד.

והריטב"א במגילה שם כתב: דדילמא הא גופא קא משמע לן שכהן המברך את הברכה, הרי זה מתברך ומאריך ימים; וראה עוד פירוש מחודש במאיירי שם.

ובביאור הגר"א [קכח יג], למד מכאן שאין הברכה מעיקר הדין, שאם לא כן מה השמיענו רבי אלעזר.

12. ברש"י מגילה כז ב ד"ה ולא נשאתי, כתוב: "אשר קדשנו במצוותיו וצונו בקדושתו של אהרן"; ושם מי ששם את התיבות: "במצוותיו וצונו" בשני חצאי ירח; ומכל מקום, הנוסח שלפנינו היא נוסחת השולחן ערוך בסימן קכח.

13. כתב ב"משנה ברורה" [קכח לז]: כהן שהציבור שונאים אותו או שהוא שונא את הציבור, סכנה היא לכהן שישא את כפיו, ועל זה תיקנו בברכה: "לברך את עמו ישראל באהבה".

14. כתב רש"י: "וכי עקר כרעיה: בעבודה למיסק, והוא מחזיר פניו כלפי תיבה", ביאור דבריו: "תיבה" היא "ארון הקודש" שלפני הדוכן, וכשהוא עדיין מחזיר פניו כלפי תיבה, אז הוא אומר.

אבל ב"טורי אבן" מגילה כז א ד"ה מימי, הקשה: מה חידוש יש בזה, שהרי מן הדין אסור לעשות קפנדריא!?

ותירץ, שהחידוש הוא שלא עשה קפנדריא אפילו במקום שיש היתר לעשות כן, וכגון, שמתחילה היה שם שביל, או שנכנס מתחילה שלא על מנת לעשות קפנדריא, וראה עוד שם, וכדבריו כתב הריטב"א שם.

10. א. נתבאר על פי רש"י במגילה כז ב, עם דברי רש"י כאן.

ב. כתב בטורי אבן [מגילה כז ב ד"ה מימי], שאיסור יש בדבר, וכמבואר בסנהדרין ז ב: "מנין לדיין שלא יפסע על ראשי עם קודש וכו'", אלא שביבמות קה ב איתא: "מי שצריך לו עם קדוש יפסע על ראשי עם קדוש, מי שאין צריך לו עם קדוש, לא יפסע על ראשי עם קדוש", וכעין זה מבואר בסוף פרק שלישי בהוריות; ורבי אלעזר רבים צריכים לו היה, ומדינא היה מותר לפסוע, ומכל מקום החמיר על עצמו; [ומיהו מלשון רש"י שכתב: "ולפיכך צריך להקדים, או ישב לו מבחוץ", משמע קצת, שאכן מדינא היה אסור לעשות כן].

11. א. רבי אלעזר בן שמוע כהן היה.

ב. כתב ב"טורי אבן" [מגילה כז ב ד"ה מימי]: אף על גב שכהן צריך לברך קודם נשיאת כפים, ואם כן מה גדולה יש בדבר! שמה מתחילה לא תיקנו ברכה קודם נשיאת כפים, ורבי אלעזר בן שמוע הוא זה שתיקן ברכה זו,

ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש".

אמר רב חסדא:

אין הכהנים רשאים לכוף את קישרי אצבעותיהן (2) שהם פושטים בהם את אצבעותיהם בשעת ברכה —

עד שיחזרו פניהם מן הצבור, שאז אם ירצו, יכולים הם לכוף את אגרופם כשאר בני אדם.

אמר רבי זירא אמר רב חסדא:

א. אין הקורא רשאי לקרוא "כהנים", עד שיכלה "אמן" שעל ברכת ההודאה מפי הצבור. (3)

"יהי רצון מלפניך ה' אלהינו, שתהא ברכה זו שצויתנו לברך את עמך ישראל, (15) לא יהא בה מכשול ועוון". (16)

וכי מהדר הכהן אפיה מציבורא [כאשר מסיים הוא את ברכתו, ומחזיר פניו מכנגד הציבור לצד ארון הקודש], **מאי אמר הכהן?**

אדבריה [הנהיג] רב חסדא לרב עוקבא, (17) **ודרש רב עוקבא:**

כך אומר הכהן כאשר סיים לברך ברכת כהנים, והחזיר פניו מכנגד העם: **"רבוננו של עולם, עשינו מה שגזרת עלינו** [ובירכנו את ישראל; ואף אתה] **עשה עמנו מה שהבטחתנו** [וואני אברכם], שתסכים על ידינו; ואנו מבקשים ממך:] (1) **השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את**

לט-ב

ריש גלותא לדרוש כפי שדרש.

1. נתבאר על פי רש"י, שכתב: **מה שהבטחתנו:** שתסכים על ידינו, כדכתיב "ואני אברכם"; ואם כן "השקיפה וכו'" היא בקשה אחרת, ואינה ענין ל"מה שהבטחתנו".

וראה משנה במעשר שני [ה יג], גבי וידוי מעשר שני: "השקיפה ממעון קדשך מן השמים, עשינו מה שגזרת עלינו, אף אתה עשה עמנו מה שהבטחתנו, השקיפה וכו'", וצ"ע.

2. קשרי אצבע, הם החוליות שכופפין ופושטין בהן, רש"י, והוא הקשר האמצעי שבאצבע.

3. א. ברש"י לקמן על מה שאמרו, שאין הקורא בתורה רשאי לקרות בתורה עד שיכלה אמן של ברכת התורה מפי הציבור, כתב: "וכל הני משום דתרי קלי לא משתמע", ומשמע שכוונתו לפרש בטעם זה, את כל הנוכרים כאן, שממתניים עד שיכלה, וראה מה שכתבו בתוספות כאן.

15. נוסח הרמב"ם הטור והשולחן ערוך: "לברך את עמך ישראל ברכה שלימה, ולא יהא בה מכשול ועוון מעתה ועד עולם".

16. פירש ב"תורת הקנאות", ש"מכשול" הוא כמו שאומרים בתפילת ימים הנוראים "שלא יכשלו בלשונם", ו"עוון" הוא משום שהכהן מברך: "יברכך", והיינו ברכה בעושר כמו שהביא שם ממדרש רבה פרשת נשא, והיות ועושר הוא נסיון, על דרך: "וישמן ישורון ויבעט", לכן מתפלל הכהן שלא יצא מברכתו שום עוון.

17. פירש מהר"ץ חיות: שרוב ראשי גליות היו להם חכמים הממונים אצלם, וכל עניני הדינים וההוראות היו נחתכים רק על פיהם, כי לפעמים לא היו ראשי גליות גדולים בתורה כל כך כמו החכמים, אלא שלראשי גליות היה יתרון בכך, שהיה העז והמשרה על פי חכמי פרס; ואף כאן הניע רב חסדא את לבבו של רב עוקבא שהיה